

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Пилявець Інна Олександрівна, студентка 2-го курсу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ.

Науковий керівник: завідувач кафедри досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Моргун Надія Сергіївна**.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) закріпив нові положення про докази та доказування, окресливши пізнавальні елементи цього інституту на підставі загальних засад, форм і методів проведення процесуальної фіксації слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. У цьому аспекті визначено систему та функціональну послідовність збирання, закріплення, перевірки, оцінювання доказів. Законодавством сформульовано поняття доказів, визначено їх належність, допустимість і недопустимість.

Обов'язок доказування обставин, передбачених ст. 91 КПК України, на стадії досудового розслідування, відповідно до ст. 92 КПК, покладається на слідчого, прокурора, а в окремих випадках – на потерпілого. Водночас, аналіз процесуальної діяльності учасників кримінального провадження свідчить, що залишається чимало питань, які потребують подальшого доопрацювання, бо недоліки доказування негативно впливають на повне, швидке, неупереджене розслідування, встановлення вини обвинуваченого під час судового розгляду.

Окремі позиції науковців ґрунтуються на визначенні неконституційності, неспроможності досягнення цілей кримінального провадження засобами, передбаченими КПК України, низької ефективності процесуальної діяльності слідчого, прокурора під час розслідування тощо. Разом з тим необхідно пам'ятати, що важливу роль в процесі доказування відіграють моральні засади, які орієнтують практичних працівників на дотримання етичних норм під час кримінального провадження, суворе дотримання законності. Вони мають сприяти усуненню з кримінального провадження таких негативних явищ, як незаконне ведення досудового розслідування, погрози, шантаж, насильство тощо.

Теоретичні положення доказів і доказування залишаються до кінця не розкритими. Вони потребують ґрунтовних наукових досліджень концептуальних підвалин і розробки на цій основі напрямів ефективного функціонального застосування в умовах дії чинного КПК України і реалій правозастосовної практики, що склалася.

На всіх стадіях розвитку юриспруденції доказам та доказуванню приділялася значна роль. Дана проблема досліджувалася минулими і сучасними вітчизняними та зарубіжними процесуалістами.

Зокрема, на думку Л.М. Лобойка, кримінально-процесуальне доказування – це здійснювана в правових і логічних формах частина кримінально-процесуальної діяльності органів досудового розслідування, прокуратури і суду, що полягає у висуванні можливих версій щодо системи юридично значущих обставин кримінального провадження, у збиранні, перевірці та оцінці доказів за цими версіями, а також в обґрунтуванні на досудовому слідстві достовірного висновку про доведеність вини особи та його подальше обстоювання у судових стадіях процесу [1, с.80.]. Як зазначає Є.Г. Коваленко, процес доказування – це формування, перевірка та оцінка доказів та їх процесуальних джерел, обґрунтування висновків з метою встановлення об'єктивної істини і прийняття на її основі правильного, законного і справедливого рішення [2, с. 704].

Як бачимо, зазначені вище науковці включають в процес доказування збирання, перевірку та оцінку доказів, що проводиться органами досудового розслідування, прокуратури та суду.

Однак, сучасний Кримінальний процесуальний кодекс України має чималу кількість прогалин. Зокрема, у ньому не міститься самого визначення поняття доказування, через що у науковців існують різні точки зору щодо цього.

Крім того, практика показує, що органи, які проводять досудове розслідування, не завжди дотримуються вимог законності при виконанні своїх обов'язків. Все це зумовлює актуальність даної теми.

Як об'єктивна істина в цілому, так і окремі факти, обставини кримінального провадження встановлюються органами досудового розслідування, прокурором і судом лише шляхом кримінально-процесуального доказування, під час якого збираються, перевіряються, оцінюються докази і на їх підставі приймаються й обґрунтовуються процесуальні рішення. Цим зумовлюється те, що доказування має найбільшу питому вагу в усій діяльності органів і осіб, які здійснюють провадження, осіб, яких вони залучають до цієї діяльності, а також те, що нормативне регулювання й теоретичне дослідження проблем доказування посідає чільне місце в кримінально-процесуальному праві, найважливішою складовою якого є доказове право, і в науці кримінального процесу, де провідну роль відіграє теорія доказів (її ще називають ученням про докази). У кінцевому підсумку в кримінальному процесі як науці, навчальній дисципліні, галузі права і практичній діяльності все зводиться до доказування і доказів, бо вони є основним змістом кримінального процесу [3, с. 229].

Отже, аналіз процесу доказування дає можливість говорити про те, що на сучасному етапі законодавство про докази та доказування в кримінальному процесі має немалу кількість прогалин, а тому потребує значного вдосконалення.

Відсутність нормативного закріплення певних положень в Кримінальному процесуальному кодексі України, а також в законах та підзаконних нормативних актах призводить до певних суперечностей та неоднозначного тлумачення процесуалістами одного й того ж поняття. Проблему складає визначення самого поняття доказування, оскільки в КПК України міститься лише перелік обставин, які складають предмет доказування.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що найбільш обґрунтованою й такою, що відповідає ґносеологічним та юридичним засадам, є точка зору щодо структури кримінального процесуального доказування, яке включає в себе такі структурні елементи: 1) отримання доказів; 2) використання доказів для обґрунтування рішень у кримінальному провадженні. Саме така структура кримінального провадження повинна бути закріплена в чинному КПК України, що сприяло би ефективності не лише кримінально - процесуального доказування, а й більш ефективному виконанню завдань кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Лобойко Л.М. Кримінальний процес України. Загальна частина. Посібник. – К.: 2015. – 80 с.
2. Коваленко Є.Г., Маляренко В.Т. Кримінальний процес України: підручник. – К.: 2006. – 704 с.
3. Кримінальний процес. Особлива частина (альбом схем) навч. посібн. / Л.Д.Удалова, Д.О. Савицький, О.Є. Омельченко та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 229 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013